

рекреаційним потенціалом, Україна має всі шанси стати туристичною державою світового рівня. Завдяки розширенню міжнародних зв'язків з'являються передумови для просування національного туристичного продукту на світовий ринок, упровадження передового досвіду організації туристичної діяльності, повноцінної реалізації функцій та завдань туризму, що слугуватиме поштовхом для зростання ВВП держави а також залучення нових внутрішніх ресурсів за для зміцнення національної економіки.

Враховуючи процес реформування територіальної організації влади в Україні, яке включає надання ширших повноважень регіонам і місцевим громадам, що обумовлює необхідність подальших різномасштабних досліджень розвитку в'їзного туризму нашої державі.

Список літератури:

1. Балабанов Г.В. Туризм в європейському союзі: глобальний, національний та регіональний виміри / Г. В. Балабанов // Стратегія розвитку України. - 2015. - № 2. - С. 29-33.

2. Бейдик О.О., Новосад Н.О. Фактори формування туристичних регіонів і центрів в'їзного туризму України / В зб. Проблеми міжнародного туризму. - К.: ПП «ППНВ», 2010. - С. 284-299

3. Малиновська О.Ю. Туристична політика Польщі: пріоритетні напрямки, стратегія і тактика / О. Ю. Малиновська, О. А. Коханська // Географія та туризм. - 2015. - Вип. 34. - С. 82-93.

4. UNWTO Tourism Highlights, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419029>

5. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2017 [Електронний ресурс] <http://reports.weforum.org/travel-and-tourism-competitiveness-report-2017/country-profiles/#economy=UKR>

6. В'їзд іноземних громадян в Україну за країнами, з яких вони прибули, у 2017 році. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/tyr/tyr_u/vig2017_u.htm

УДК 338.48-44(1-87)

Кузик Степан Петрович,

к.е.н., доцент, м. Львів, Україна

Кузик Петро Степанович

к.п.н., доцент, м. Львів, Україна

Борсук Юрій Володимирович

студент 4 курсу, м. Львів, Україна

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Stepan Kuzyk

Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor, Lviv, Ukraine

Petro Kuzyk

Candidat of Political Sciences (PhD), Associate Professor, Lviv, Ukraine

Yurii Borsuk

4th year student, Lviv, Ukraine

ACTUAL TRENDS OF DEVELOPMENT INTERNATIONAL TOURISM

Сьогодні відбувається активний розвиток міжнародного туризму. Його роль зводиться не лише до впливу на економіку, а й – чи не найголовніше – до усвідомлення необхідності розвитку зв'язків між народами різних країн світу та для взаємопізнання їхньої історії, культури, традицій. Саме тому туризм став послом дружби у міжнародних відносинах.

Для аналізу розвитку міжнародного туризму використано показники міжнародних туристичних прибуттів та доходів. Проведено кореляцію відстаней між країнами-лідерами виїзного і в'їзного туризму до кількостей міжнародних поїздок та прибуттів. На основі покраїнного аналізу виділено окремі групи країн за особливістю розвитку міжнародного туризму.

Ключові слова: міжнародний туризм, міжнародні туристичні прибуття, доходи від міжнародного туризму.

Today there is an active development of international tourism. His role leads not only to the impact on the economy, but – most importantly – to the awareness of the need for the development of ties between peoples of different countries of the world and for mutual understanding of their history, culture and traditions. That is why tourism has become the ambassador of friendship in international relations.

For the analysis of the development of international tourism used indicators of international tourist arrivals and incomes. The correlation of distances between the countries-leaders of outward and inbound tourism to the number of international trips and arrivals has been carried out. On the basis of country analysis, separate groups of countries are distinguished by the peculiarity of the development of international tourism.

Key words: international tourism, international tourist arrivals, revenues from international tourism.

Постановка проблеми. Міжнародний туризм займає особливе місце у житті людства. Це зумовлено його універсальним впливом на розвиток людського суспільства, а саме: через особливу форму безпосереднього спілкування; через вплив на посилення тенденцій в економічному, політичному, соціальному й культурному житті [3, с. 68].

Міжнародний туризм впливає на підвищення зайнятості, розширення сфери прикладання праці в об'єкти розміщення туристів – готелі, мотелі, кемпінги, пансіонати, об'єкти громадського харчування тощо. Створенням туристичного продукту займаються також транспортні організації, органи управління туризмом і підготовкою кадрів, підприємства з виробництва туристичних товарів, торговельні заклади, а також рекламні служби. Ось чому всі без винятку держави з відкритою економікою зацікавлені у розвитку

міжнародного туризму, оскільки він за останні десятиріччя стабільно зберігає позиції надійного, високоприбуткового сектора світової економіки, з помітними темпами зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для аналізу розвитку міжнародного туризму використовують чимало показників. До найбільш важливих віднесено показник “міжнародні туристичні прибуття”, “доходи від міжнародного туризму” [4, с. 141-143].

У показнику “міжнародні туристичні прибуття” треба розуміти число зареєстрованих туристів, які прибули в чужоземну країну і вибули з неї за певний період часу, переважно протягом календарного року. У міжнародній статистиці виділяють два види показників “прибуття”: “прибуття на кордон” і “прибуття у засоби розміщення”: готелі, мотелі, кемпінги тощо. У нашому дослідженні для визначення географії міжнародних поїздок використовуємо найбільш загальний показник: “міжнародні туристичні прибуття”.

Формулювання цілей статті. На підставі аналізу міжнародних туристичних прибуттів та доходів визначити найбільш популярні країни серед туристів. Важливо провести кореляцію відстаней між країнами-лідерами виїзного і в’їзного туризму до кількостей міжнародних поїздок та прибуттів.

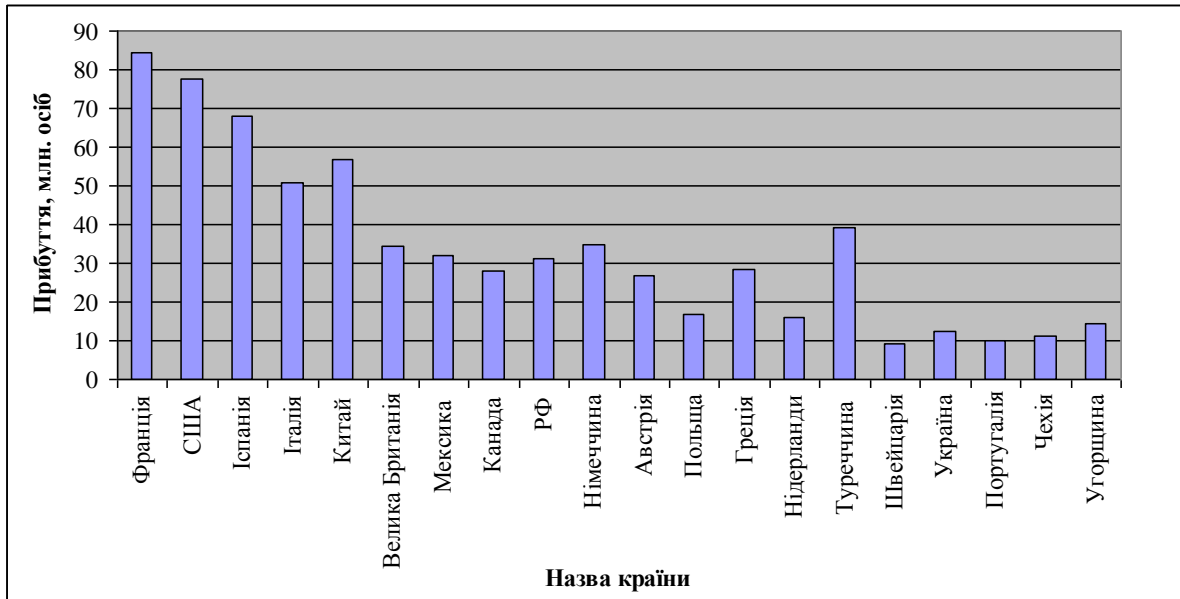
Опис основного матеріалу дослідження. Найбільш розвинені країни світу за показником “Міжнародні туристичні прибуття”, як це видно з табл. 1, лишаються туристичними авторитетами. Перша десятка цих країн за останні п’ятнадцять років мало що змінила своє місце перебування у рейтингу значимості. Серед лідерів залишається Франція з часткою 7,1 % від світового обсягу прибуттів у 2015 році. Другою за цим показником є США, склавши відповідно 6,5 %. Третє місце продовжує зберігати Іспанія (5,7 %). Четверте і п’яте місця поперемінно займають Італія і Китай. Серед наступних п’яти країн першої десятки лідерів у середині десятих років ХХІ ст. перемістилася Туреччина з 15 місця у 2000 році і дев’ятого у 2005 році на шосте в 2010 і 2015 роках. Сьоме і восьме місця за прибуттям туристів перемінно займали Велика Британія і Німеччина. До списку країн із значними обсягами міжнародних туристів (дев’яте місце) ввійшла латиноамериканська країна Мексика. Десяте місце в 2005 і 2010 роках зберігала за собою мала високорозвинена альпійська країна Австрія. У 2015 році на десяте місце перемістилася євразійська країна – РФ. Країни першої десятки у 2015 році прийняли понад півмільярда туристів (509,9 млн осіб), що склало 42,9 % від світового обсягу. Тоді як наступні 10 країн у 2015 році – Греція, Канада, Австрія, Польща, Нідерланди, Угорщина, Україна, Чехія, Португалія і Швейцарія надали послуги 173,3 млн. туристів або 14,6 % від загальної кількості обслужених.

Таблиця 1

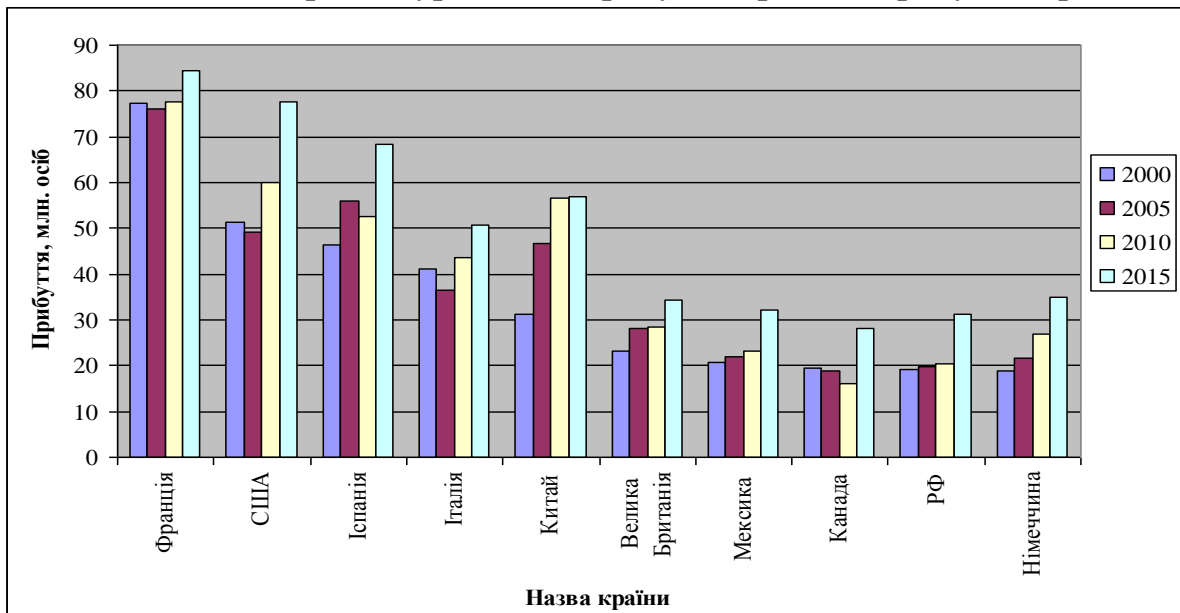
**Динаміка країн-лідерів за показником “Міжнародні туристичні прибуття”
у 2000 – 2015 роках, млн. осіб [5]**

№ п/п	Назва країни	Прибуття, роки млн дол.				Місце за роками				Частка країни у 2015 р. До світового обсягу, %
		2000	2005	2010	2015	2000	2005	2010	2010	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Франція	77,2	76,0	77,6	84,4	1	1	1	1	7,1
2	США	51,2	49,2	60,0	77,5	2	3	2	2	6,5
3	Іспанія	46,4	55,9	52,7	68,2	3	2	4	3	5,7
4	Італія	41,2	36,5	43,6	50,7	4	5	5	5	4,2
5	Китай	31,2	46,8	56,7	56,9	5	4	3	4	4,7
6	Велика Британія	23,2	28,0	28,3	34,4	6	6	7	8	2,9
7	Мексика	20,6	21,9	23,3	32,1	7	7	9	9	2,7
8	Канада	19,6	18,8	16,2	28,0	8	12	13	12	2,3
9	Російська Федерація	19,2	19,9	20,3	31,3	9	11	12	10	2,6
10	Німеччина	19	21,5	26,9	35,0	10	8	8	7	2,9
11	Австрія	18	20,0	22,0	26,7	11	10	10	13	2,2
12	Польща	17,4	15,2	12,5	16,7	12	14	16	14	1,4
13	Греція	13,1	14,8	15,0	28,6	13	15	15	11	2,4
14	Нідерланди	10	10,0	10,9	16,0	14	16	16	15	1,3
15	Туреччина	9,6	20,3	31,4	39,4	15	9	6	6	3,3
16	Швейцарія	7,8	7,2	8,6	9,3	16	19	19	20	0,7
17	Україна	6,4	17,6	21,2	12,4	17	13	14	17	1,0
18	Португалія	5,6	5,8	6,8	10,2	18	20	20	19	0,8
19	Чехія	4,8	8,3	8,6	11,1	19	18	18	18	0,9
20	Угорщина	3,0	10,0	9,5	14,3	20	17	17	16	1,2
Всього по 20 країнах		444,5	503,7	552,1	683,2	x	x	x	x	X
Всього у світі		675	795	935	1186	x	x	x	x	X

Отримані результати у 2015 році засвідчили, що перші 20 країн (табл. 1) справді є країнами-лідерами за міжнародними прибуттями на світовому ринку туристичних послуг. Серед вказаного числа лідерів на європейські країни припадає аж 14. Не дивлячись на це, у світовому туристичному просторі спостерігається деконцентрація туристичних прибуттів. Так, якщо у 2000 р. на першу двадцятку країн-лідерів припадало 72,3 % від загальної кількості туристичних прибуттів, а в 2005 – 64,4 і в 2010 – 59,0, то вже в 2015 р. – 57,6 %.

Рис. 1. Міжнародні туристичні прибуття країн-лідерів у 2015 р.

Рис. 2. Динаміка країн-лідерів за показником “Міжнародні туристичні прибуття” у 2000-2015 роках

Дослідження, проведене компанією Euromonitor International підтверджує той факт, що останнім часом центри міжнародного туризму з Європи перемістилися на азійський континент, а саме: Китайський Гонконг в 2016 році прийняв 27,3 млн туристів, зайнявши перше місце у світі; на другому місці – Бангкок (Таїланд) – 23,3 і лишень Лондон як європейське місто, зайняв третє місце, обслуживши 19,8 млн гостей із-за кордону. Інші центри-міста міжнародного туризму розмістилися у такому порядку: Сингапур і Макао (Китай), Дубай (ОАЕ), Париж (Франція), Нью-Йорк (США), Шаньчжоу (Китай) і Куала-Лумпур (Малайзія).

У всьому світі, як засвідчують підсумкові дані з табл. 1, спостерігається вражаюче зростання кількості міжнародних туристичних прибуттів. У 2015 році ця цифра склала 1186 млн осіб і виросла у порівнянні з 2010 роком на 26,8 %, а з 2005 і 2000 роками відповідно на 49,2 і 75,7 %. В абсолютних показниках кількість міжнародних прибуттів за відповідний період склала 251, 391 і 511 млн осіб. Такий динамічний ріст кількості міжнародних туристів відображає всезростаючий інтерес до подорожей, не зважаючи на певні економічні, політичні та екологічні труднощі останніх років.

Аналіз доходів від розвитку міжнародного туризму подається у табл. 2. Доходи у 2005 році становили 680,0 млрд. доларів, у 2010 – 934,2, то в 2015 році – 1205,7, або зросли в 2015 році у порівнянні з 2005 роком на 77,3 %.

Таблиця 2

Динаміка країн-лідерів за доходами від розвитку міжнародного туризму у 2005 – 2015 рр., млрд. дол. США [5]

№ п/п	Назва країни	Доходи, млрд дол.			Місце країн за рівнем доходів			Частка доходів у 2015 р. до світового обсягу, %
		2005	2010	2015	2005	2010	2015	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	США	81,8	137,0	204,5	1	1	1	17,0
2	Китай	29,3	45,8	114,1	7	4	2	9,5
3	Іспанія	48,0	54,6	56,6	2	2	3	4,7
4	Франція	44,0	47,0	45,9	3	3	4	3,8
5	Велика Британія	30,7	32,9	45,5	6	7	5	3,8
6	Таїланд	9,6	20,1	44,6	15	10	6	3,7
7	Італія	35,4	38,8	39,4	4	5	7	3,3
8	Німеччина	35,4	34,7	36,9	5	6	8	3,1
9	Австралія	29,2	28,6	29,4	8	8	9	2,4
10	Туреччина	18,2	22,6	26,6	9	9	10	2,2
11	Японія	6,6	13,2	25,0	18	15	11	2,0
12	Австрія	16,1	18,6	18,3	10	11	12	1,5
13	Мексика	11,8	12,0	17,7	12	16	13	1,5

14	Малайзія	8,8	18,1	17,6	16	12	14	1,4
15	Швейцарія	10,0	17,7	16,2	14	13	15	1,3
16	Канада	13,8	15,8	16,2	11	14	16	1,3
17	Республіка Корея	5,8	10,3	15,3	20	18	17	1,3
18	Тайвань (К)	6,2	8,7	14,4	19	20	18	1,2
19	Нідерланди	10,5	11,7	13,2	13	17	19	1,1
20	Португалія	7,7	10,0	12,6	17	19	20	1,0
Всього по 20 країнах		458, 9	581,1	810,0	x	x	x	67,2
Всього у світі		680, 0	934,2	1205,7	x	x	x	100,0

Якщо аналізувати доходи окремих країн від продажу туристичних послуг, то спостерігаємо таку картину: перших п'ять країн – США – 204,5 млрд дол., Китай – 114,1, Іспанія – 56,6, Франція – 45,9 і Велика Британія – 45,9 млрд дол. виділяються у світі значними доходами. Вказані країни теж попереду і за рейтингом кількості міжнародних прибуттів. Правда, черговість зайнятих місць дещо інша. Так, Франція за кількістю прибуттів у 2015 році займала перше місце, а за доходами – четверте. За цими двома показниками Іспанія залишилася на третьому місці. Італія, займаючи п'яте місце за прибуттями, за доходами змістилася на сьоме місце. Найбільшою стабільністю за першим і другим показником виділяються США, займаючи відповідно перші місця у світі. Серед інших країн-лідерів чи не найбільше дивує Китай. Якщо за рівнем доходів у 2005 році він займав сьоме місце – 29,3 млрд дол., а в 2010 – четверте (45,8 млрд дол.), то в 2015 році вже другу сходинку з показником 114,1 млрд дол.

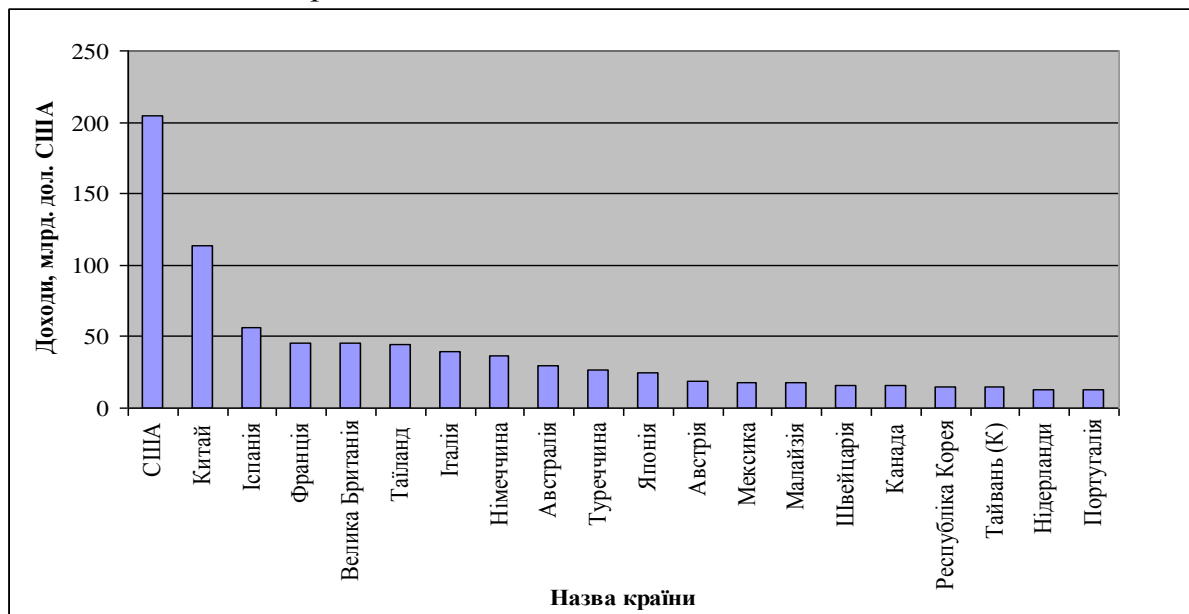
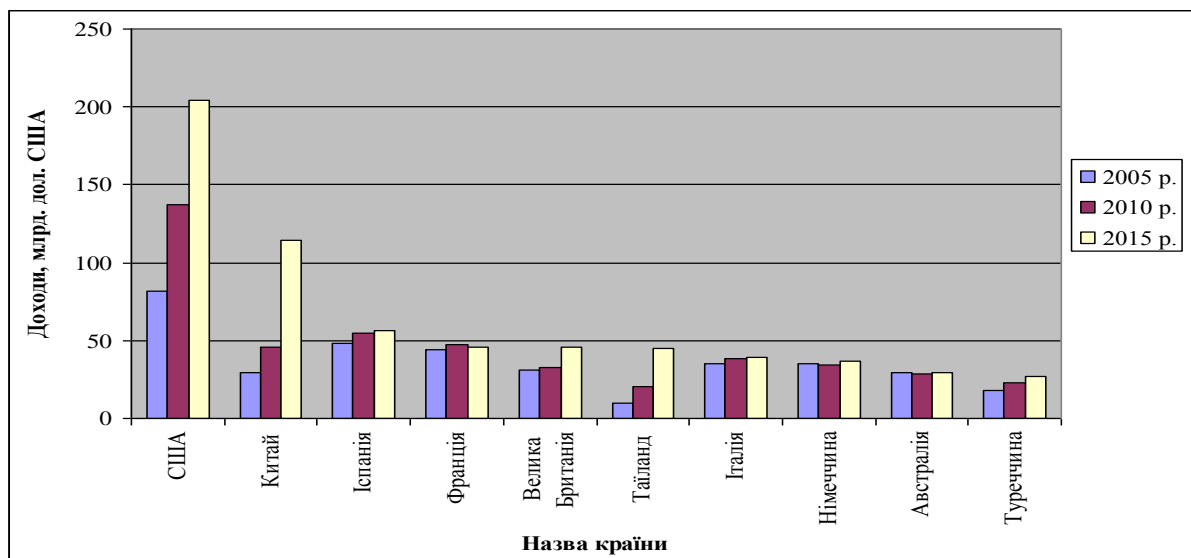

Рис. 3. Доходи від розвитку міжнародного туризму у 2015 р.

Рис. 4. Динаміка країн-лідерів за доходами від розвитку міжнародного туризму (2005-2015 рр.)

Вказані показники свідчать про всезростаючу увагу в Китаї до розвитку однієї із найбільш перспективних галузей сфери послуг. Серед інших країн першої десятки за рівнем доходів від міжнародного туризму виділяється країна Південно-Східної Азії – Таїланд. Країна, яка із 9,6 млрд дол. у 2005 році збільшила свої доходи у 4,6 рази, склавши 44,6 млрд дол. Природно, що такий результат досягається за рахунок особливої уваги до розвитку інфраструктури туристичної галузі, ефективного використання туристичних ресурсів та створення якісного туристичного продукту. На шляху перебудови туристичної галузі перебуває ще одна країна Південно-Східної Азії – Малайзія, яка за рівнем доходів у 2015 році зайняла 15 місце – 17,6 млрд дол. Високими темпами доходів від розвитку туризму характеризується також представник Латинської Америки – Мексика. За останніх десять років доходи від туризму зросли в 1,5 рази, склавши 17,7 млрд дол.

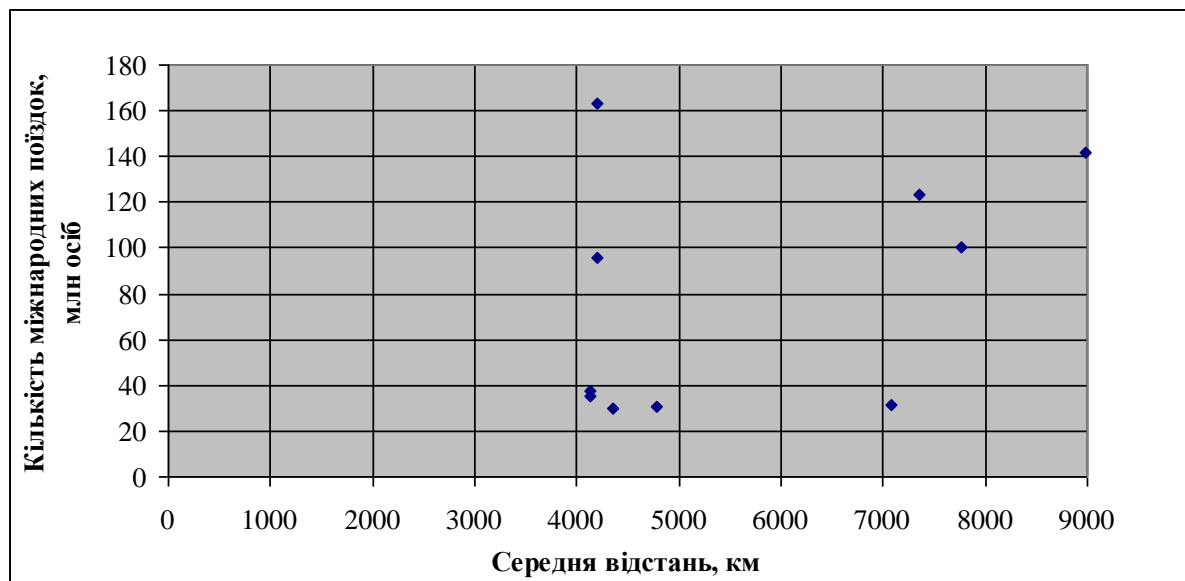
У найближчій перспективі, за даними UNWTO, очікується бурхливий розвиток виїзного туризму. Найбільшими країнами-постачальниками туристичних потоків стануть Німеччина, Японія, США, Китай, Велика Британія, Франція, Нідерланди, Канада, РФ, Італія.

Країни-лідери виїзного туризму в 2020 р. [2, с. 63]

Країна	Середня відстань між країнами-лідерами виїзного та в'їзного туризму, км	Кількість міжнародних поїздок, млн осіб
Німеччина	4203	163,5
Японія	8988	141,5
США	7350	123,5
Китай	7774	100
Велика Британія	4194	96,1
Франція	4125	37,6
Нідерланди	4137	35,4
Канада	7085	31,3
Росія	4779	30,5
Італія	4350	29,7

Передбачається, що країною-лідером до 2020 р. за кількістю туристичних прибуттів буде Китай і досягне 137,1 млн осіб. Другим за популярністю туристичним напрямком стануть США (102,4 млн осіб), далі – Франція (93,3 млн осіб), Іспанія (71,0 млн осіб).

Рис. 5. Кореляція середніх відстаней до кількості міжнародних поїздок серед країн-лідерів виїзного туризму

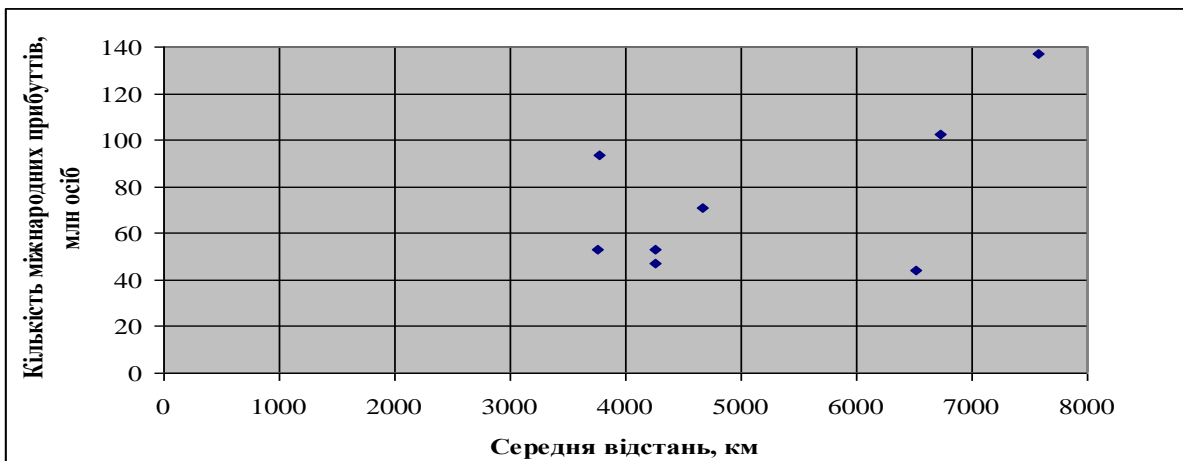
Внаслідок співвідношення кількості міжнародних поїздок до середніх відстаней можна отримати кореляцію у вигляді точкового графіка. Кожен прямокутник, утворений основними лініями ($\Delta x = 1000$ км, $\Delta y = 20$ млн осіб), графічно відображає кількість точок. Найбільше точок (4) знаходиться у прямокутнику, що характеризує середню протяжність міжнародних поїздок на відстанях 4000-5000 км з кількістю міжнародних туристів від 20 до 40 млн осіб. Із збільшенням відстаней зростає відправлення туристів (на

відстані 9000 км можливе переміщення 140 млн осіб), хоча максимальну кількість міжнародних туристів варто чекати на відстані від 4000 до 5000 км.

Таблиця 4

Країни-лідери в'їзного туризму в 2020 р. [2, с. 63]

Країна	Середня відстань між країнами-лідерами виїзного та в'їзного туризму, км	Кількість туристських прибуттів, млн осіб
Китай	7569	137,1
США	6727	102,4
Франція	3770	93,3
Іспанія	4662	71,0
Гонконг	9016	59,3
Італія	4255	52,9
Велика Британія	3751	52,8
Мексика	9368	48,9
Росія	4258	47,1
Чехія	6522	44,0

Рис. 6. Кореляція середніх відстаней до кількості міжнародних прибуттів серед країн-лідерів в'їзного туризму

Кількість міжнародних прибуттів збільшується прямопропорційно середній відстані. Найбільше туристів (120-140 млн осіб) у 2020 році може прибувати на відстань від 7000 до 8000 км, а найменше (40-60 млн осіб) – від 3000 до 5000 км. Гонконг може потенційно отримати притік навіть українських туристів, оскільки відстань з Києва до Гонконга сягає 7737 км.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведений покраїнний аналіз розвитку міжнародного туризму, його характеристики і наведені особливості кожної із країн-учасниць дають підставу виділити окремі групи країн за особливістю розвитку міжнародного туризму. Насамперед, за вказаними вище показниками, виділяються традиційні країни-монополісти:

США, Франція, Італія, Іспанія, Велика Британія, Німеччина, Австрія. Вони володіють сучасною туристичною інфраструктурою, облаштованими готельними комплексами і надійною базою розвитку туризму. Наступну групу країн формують Китай, Туреччина, Польща, Угорщина, Чехія, Хорватія, Словаччина, острівні країни світу, які в сучасних умовах, використовуючи свої ресурсні можливості, стали новими центрами розвитку туризму. Все активніше у світовий туристичний простір вливаються колишні країни так званого соцтабору: Україна, Російська Федерація, Казахстан, Азербайджан, Грузія, Болгарія, Румунія.

Окрему групу розвитку міжнародного туризму, на наш погляд, формують такі країни як Мексика, Таїланд, Тайвань, Бразилія, Індія. За даними UNWTO, у кінці двадцятих років ХХІ ст. вони відіграватимуть особливу роль у перерозподілі міжнародних туристичних потоків на свою користь.

Аналіз розвитку міжнародного туризму засвідчує, що ця галузь зазнала суттєвої трансформації. Найперше, відчутно змінилася туристична карта світу. Це відбулося за рахунок зростання туристичних послуг у країнах, що досить успішно інтегрувалися у світовий туристичний простір. Це, насамперед країни, що розвиваються, саме ті, що володіють потужною ресурсною базою, унікальними природними та привабливими історико-культурними ресурсами, а саме: Індонезія, Таїланд, В'єтнам, Малайзія, Мексика, Домініканська Республіка та інші. Сюди можна зарахувати і колишні країни СРСР, які після його розпаду стали суб'єктами міжнародного права. Це такі країни як Україна, Азербайджан, Грузія, Молдова, країни Балтики. Туристичні ринки цих країн, хоч і мають деяку подібність, різняться між собою, насамперед, рівнем розвитку туристичної інфраструктури, видами туристичних послуг та інтенсивністю туристичних потоків.

Список використаних джерел

1. Божидарнік Т. В. Міжнародний туризм: навчальний посібник / Т. В. Божидарнік, Л. В. Савош [та ін.]. – К: ЦУЛ, 2012. – 312 с.
2. Зайцева В. М. Міжнародний туризм та глобалізація в сучасному світі / О. М. Корнієнко, В. М. Зайцева // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 2(8). – С. 55-65.
3. Тонкошкур М. В. Туристське країнознавство // М. В. Тонкошкур, М. М. Поколюдка, І. Л. Панчанінова // Харків: ХНАМГ, 2012 – 470 с.
4. Юрченко С. О. Міжнародний туризм: навчальний посібник / С. О. Юрченко, О. Є. Юрченко. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 328 с.
5. Офіційний сайт Світової організації туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mkt.unwto.org/publication/unwto-tourism-highlights-2016-edition>